

Основні засади формування проєктувальних вмінь у майбутніх викладачів вищих аграрних навчальних закладів

Олександр Євсюков,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківський національний аграрний університет
імені В.В.Докучаєва

*Професійно-педагогічна підготовка майбутніх викладачів
вищих аграрних навчальних закладів*

Процеси глобалізації сучасного суспільства, постійний розвиток освітніх технологій спонукали науковців переглянути парадигму навчального процесу вищих аграрних навчальних закладів України. Сьогодні багато вчених надають увагу перевагам особистісно-орієнтованого навчання. Саме повага до особистості студента, визнання його суб'єктом самодетермінації відкриває можливість досягнення принципово високого рівня розвитку в освітньому процесі. На наш погляд, найбільш сприятливі умови для саморозвитку студента відбудуться, якщо інноваційні процеси не тільки охоплять окремі навчальні дисципліни, а буде створена система проєктування інтелектуального середовища. Таке середовище зможе дати можливість кожному студенту реалізувати та розвинути свої творчі здібності. Процес проєктування дозволить звести в єдину, цілісну й несуперечливу систему всі компоненти освітнього середовища. Такою системою можна легко керувати та прогнозувати наслідки майбутніх педагогічних рішень. Як зазначає В.М. Нагаєв, в комплексній програмі підтримки розвитку українського села на період до 2015 року передбачається вирішення завдань, пов'язаних з реформуванням системи аграрної освіти

України і підготовкою висококваліфікованих, творчо обдарованих кадрів [1, с.3]. Саме професійною підготовкою зазначених фахівців повинні займатись майбутні викладачі вищих аграрних навчальних закладів, у яких повинні бути сформовані вміння щодо якісного проєктування інтелектуального середовища з використанням різноманітних підходів.

Проблемам управління інтелектуальною діяльністю, підготовкою студентів до самоуправління у творчому освітньому середовищі присвятили свої праці такі вчені, як Ш.О. Амонашвілі, Ю.К. Бабанський, В.П. Беспалько, С.У. Гончаренко, М.І. Лазарев, П.Г. Лузан, В.І. Свистун та інші. Так, В.П. Беспалько вказує «...щоб перейти до перспективної педагогічної системи, необхідне спеціальне її проєктування та експериментальне доведення до того рівня вдосконалення, коли гарантоване співвідношення «цілі — результат» [2, с. 178]. Аналіз наукових досліджень показує відсутність системності в процесі підготовки майбутніх викладачів вищих аграрних навчальних закладів до готовності проєктувати інтелектуальне середовище.

Метою нашого теоретичного дослідження є визначення мети, завдання, принципів та шляхів проєктування інтелек-

туального середовища для формування відповідних вмінь у майбутніх викладачів.

Сучасна парадигма вищої освіти висуває об'єктивну потребу в спеціальній підготовці викладацьких кадрів, особливо викладачів вищих аграрних навчальних закладів, працюючих в суспільстві на випередження. Викладач вищої школи зобов'язаний, як зазначає В.І. Лозова:

- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію;

- забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності;

- додержуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, виховувати їх в дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України;

- додержуватися законів, статуту та правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу [3, с.26].

«Питання про формування професійно важливих особистісних якостей є вузловим при вивченні професійної діяльності і конкретизує принцип єдності свідомості і діяльності, який розроблено психологами Б.Ананьєвим, О. Леонтьєвим, С. Рубінштейном, Б. Тепловим та ін.» [4].

Тому інтелектуальне середовище розглядається як багатомірна індивідуалізована самоорганізуюча цілісність, створена для розвитку творчих здібностей студентів, яка забезпечить їх самореалізацію та особистісний ріст. Саме системний підхід дозволить оптимізувати освітнє середовище та з найбільшою ефективністю використати його потужність і потенціал. Сумарна ефективність середовища набагато вище її окремих компонентів. Пропонується наступна послідовність проектування інтелектуального середовища:

- уточнення цілей і завдання щодо проектування та функціонування інтелектуального середовища;

- визначення принципів, вимог, показників та їх характеристик початкового

і кінцевого стану проектного середовища;

- порівняння їх та визначення відмінностей;

- аналіз основних факторів, що впливають на ефективність функціонування інтелектуального середовища;

- складання програми проектування середовища;

- здійснення експертної оцінки (експериментальної перевірки) створеної програми;

- внесення змін та доповнень.

«Сфера вищої професійної освіти принципово працює на майбутнє. Тому, які б не були концепції, доктрини й управлінські рішення можуть вважатися науково аргументованими і доказовими лише в тому випадку, якщо їх зміст відображає не лише констатуючі дані про стан і механізми функціонування освітніх об'єктів, але й перспектив розвитку цих об'єктів у майбутньому» [5, с. 36]. На наш погляд, основною метою проектування та функціонування інтелектуального середовища є створення умов, максимально сприятливих для задоволення потреб самоактуалізації кожної особистості, підготовки високодуховних, культурних та фізично здорових професійних кадрів аграрного сектора, здатних самостійно і компетентно вирішувати всі завдання в сьогоденних складних та швидкоплинних умовах праці, мати активну життєву позицію, творче мислення, навички самоосвіти, самовиховання, рефлексії.

Виходячи з мети проектування інтелектуального середовища, визначаємо такі основні завдання:

- забезпечення необхідних умов для задоволення освітніх потреб кожного студента, розкриття його потенційних можливостей, творчих здібностей, самостійності, індивідуальності, відповідальності, рефлексії;

- створення умов для самопізнання особистості та можливості виробити особистісний стиль професійної діяльності;

- забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців, що працюють на ви-

передження та мають перелічені вище здібності і якості;

- якісна підготовка науково-педагогічних кадрів для аграрного сектора;
- забезпечення системи своєчасного підвищення кваліфікації аграрних фахівців.

Враховуючи, що інтелектуальним середовищем є цілеспрямована саморозвиваюча та самоорганізуюча система, перелічені нижче групи принципів не є досконалыми. Ми визначаємо методологічну, організаційну та змістову групи, але, на наш погляд, всі вони мають право на існування.

При проектуванні інтелектуального середовища необхідно враховувати, що в центрі середовища завжди знаходиться особистість студента. Тому в жодному разі не варто обмежувати його активність, свободу. Навпаки, треба сприяти розвитку його ініціативи і творчості.

Далі визначаємо основні вимоги до проектування інтелектуального середовища. До них ми відносимо:

- цілісність інтелектуального середовища;
- особистісна орієнтованість по відношенню до потреб студента;
- варіативність по відношенню до індивідуальних особливостей;
- відкритість для змін;
- здатність до самоорганізації.

Таким чином, ми визначили цілі, завдання, принципи та шляхи проектування інтелектуального середовища для формування у майбутніх викладачів відповідних вмінь. При проектуванні інноваційного середовища робимо акцент на розширення зв'язків між елементами цієї системи як вертикального, так і горизонтального

характеру. На наш погляд, чим вище ступінь впливу студента на цілі, зміст та рух допускає середовище, тим більшою мірою воно може вважатися особистісно-орієнтованим.

До подальших досліджень відносимо уточнення за змістом та характеристиками групи принципів проектування інтелектуального середовища.

Література

1. *Нагаєв, В.М.* Дидактичні засади впровадження дворівневої педагогічної технології управління навчально-творчою діяльністю студентів вищих навчальних аграрних закладів : монографія. — Х. : Колегіум, 2012. — 217 с. — ISBN 978-966-8604-83-6.

2. *Беспалько, В.П.* Слагаемые педагогической технологии / В.П.Беспалько. — М. : Педагогика, 1989. — 192 с.

3. *Хрестоматія з педагогіки вищої школи: навчальний посібник* / Укл.: В.І. Лозова, А.В. Троцько, О.М. Іонова, С.М. Золотухіна ; за заг. ред. В.І. Лозової. — Харків : Віровець А.П. «Апостроф», 2011 — 408 с. — ISBN 978-966-2579-16-1.

4. *Євсюков, О.Ф.* До проблеми професійно важливих якостей майбутніх фахівців / О.Ф. Євсюков // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. — Київ ; Запоріжжя, 2004. — Вип.32. — С. 242–246.

5. *Чернілевський, Д.В.* Педагогіка вищої школи : підручник / Д.В. Чернілевський, І.С. Гамрецький, О.А. Зарічанський, та інш. — Вінниця : АМСКП, Глобус-прес, 2010. — 408 с. — ISBN: 978-966-8300-94-3.

19.07.2013